

שאלה: אני אדם חילוני ולפני כמה שבועות מת אבא שלי. אמר לי בן אדם דתי שעלי לבוא לבית הכנסת ולומר קְדִישׁ. סגנון הקְדִישׁ הוא בארמית שאני לא מבין. בקשתי מאיזה רב שיתרגם לי לעברית את המלים ואינני רואה שם שום זכר של המת ומה התועלת עבורו. התוכל להסביר?

תשובה: תפילה זו הנקראת "קְדִישׁ" הוא חלק מהתפילה היומית. היא נאמרת אחרי ששליח הציבור מסיים "שמונה עשרה". והיא נאמרת אחרי קריאה בתורה בשבתות וחול. והיא גם נאמרת אחרי דרשה באגדה של איזה רב דורש. לא מוזכר בגמרא או ברמב"ם, רש"י, או רי"ף שדוקא היתום יגיד קְדִישׁ.

מה המקור שהיתום אומר קְדִישׁ? אלא מובא בספר "זהר חדש" (מהד' מוסד הרב קוק, עמ' מט) שאם היתום אומר קְדִישׁ הוא מועיל לאבא שלו, הוא מוסיף זכות לאבא שלו. כיצד? אלא תוכן קְדִישׁ זה היא בקשה שיתרומם כבודו של האל, שיפורסם שמו בכל העולם. בעברית: "יהי שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים". ודאי אם אנשי הציבור מקשיבים למה ששומעים, והם מכוונים את ליבם לְשַׁבַּח את הקב"ה ולבקש על פרסום כבודו בעולם, זו זכות גדולה. אבל אין הקְדִישׁ לחש וסגולה. אם אומרים אותו כמס-שפתיים והמחשבה של האומר היא במקום אחר, אם הוא כלל לא שם לב אל מה שהוא אומר, התועלת פחותה מאד. גם האומר קְדִישׁ, הוא צריך לחשוב על תוכן המלים. אין כאן כישוף, ואין כאן רק פעולת אברים. צריך המכריז את המלים של קְדִישׁ להיות עָר ומבין מה שהוא אומר. כל שכן אם אומרים את המלים במהירות מופרזת, הרבה יותר מהר מהקצב בו אדם נורמאלי מדבר, אי אפשר לחשוב כלום. האומר את המלים טס באוטוֹסְטְרֵדָה, פעולה מיכנית בלי מחשבה כלל. הפה התרגל להגיד רצף אותיות אוטוֹמָטית. וכך גם השומעים אינם חושבים כלום, רק עונים מתוך שִׁיגָרָה.

פעם היה נהוג שרק אדם אחד היה אומר את הקְדִישׁ, והוא כמו שליח ציבור. לכן כותב "משנה ברורה" (סי' קל"ב) שאם היו כמה אנשים הרוצים להגיד קְדִישׁ, באותה התפילה, יש סדר עדיפויות מי בא קודם ורק הוא האומר קְדִישׁ. מי שהוא בתוך שבעה ימי-אבל בא לפני בן שלושים לאבל. ובן שלושים לפני מי שנמצא תוך י"ב חודש. ועוד חילוקים. וכך נוהגים חלק מקהילות אשכנז. אבל ברוב בתי כנסת בישראל כל הרוצים אומרים קְדִישׁ בו-זמנית. ויוצא מזה בלבול כי הם אינם תואמים את עצמם להגיד את המלים כמקהלה יחד, ומפני זה לא שומעים מה הם אומרים אלא יש רק קול המולה. ובדאי אין בזה תועלת. וגם אם הם אומרים את הקְדִישׁ בחופזה ובמהירות ואי אפשר לעקוב אחרי המובן של המלים, אין בזה תועלת רבה.

על פי האריז"ל יש לכל שומע לומר הוא בעצמו כל המלים מן "יהא שמיה רבה" ועד "דאמירן בעלמא", עשרים ושמונה מלים, ואז בודאי הוא עצמו יכול לכוין כראוי.

חבל ששָׁבַח כל כך יפה ונשגב, קילוס כל כך נערץ, נפל בצד מפני שחושבים הרבה שהעיקר הוא להוציא המלים בשפתיו, אפילו שבראשו אינו מבין כלום בזה, כי מחשבותיו בנושאים אחרים.

עוד בעיה יש שכיון שיש הרבה האומרים קְדִישׁ, ביניהם יש מי שאומר בלחש ולא שומעים את קולו, אין עשרה העונים לו, ואיזו זכות יש לאביו כאשר הוא לא הועיל לציבור? כל הזכות היא לחנך את הציבור באמונתם.

אבל אם תגיד הקְדִישׁ בכוונה, ותשתדל שישמעו אותך עשרה אנשים, יש תועלת טובה גם לאביר, שהבן שלו מקדש שם שמים ברבים.